

Роль лікаря в суспільстві: від обслуговуючого персоналу до еліти нації

В Україні медицину прийнято вважати аполітичною, а соціальну активність медичних працівників у нас зазвичай сприймають критично. Але, виявляється, існують лікарі, здатні не лише якісно виконувати свою роботу — лікувати пацієнта, а й дати лад своєму суспільно-політичному середовищу. Причому вплинути іноді настільки сильно, що навіть зупинити глобальні катастрофи.

4 вересня 2015 р. ГО «Відродження. Майбутнє медицини» за меценатської підтримки Інституту серця Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України організували зустріч із вітчизняними лікарями-волонтерами АТО та медиками-представниками фінського уряду, активістами міжнародних миротворчих організацій — лауреатів Нобелівської премії миру.

Зустріч пройшла в інноваційному форматі дискусійної платформи «Лабораторія ІДей» за модеруванням генерального секретаря ГО «Відродження. Майбутнє медицини» Вадима Арістова, MD/MBA. Це платформа, яка вкотре організовує зустрічі з лекторами, чий світогляд справді може слугувати дороговказом для кожного українця, який буде успіх свій і своєї організації.

Борис Тодуров, директор Інституту серця МОЗ України, разом із відомими лікарями і громадськими діячами, а також колегами з Фінляндії — екс-міністром охорони здоров'я Фінляндії Ваппу Тайпале та екс-депутатом фінського парламенту Ілкка Тайпале — на одній сцені продемонстрували, як лікарське співтовариство трансформувало суспільство і змінило політику держав, поділилися своїм унікальним досвідом роботи у світових зонах конфлікту: на Сході України, у Нагірному Карабасі, Косово, Іраку, Сомалі та ін.

Представники всесвітніх неурядових організацій — лауреатів Нобелівської премії миру 1985 р. «Лікарі за соціальну справедливість», «Лікарі світу за запобігання ядерній війні» та Міжнародної асоціації миротворців «Солдати миру» — Каті Юва і Залла Назаренко розповіли про досягнення фінського суспільства у створенні соціально відповідального державного апарату й участь у міжнародних медичних ініціативах на захист соціальної справедливості та прав людини у країнах, де є гарячі точки, епідемії, екологічні проблеми.

На думку Б. Тодурова, кожному лікарю потрібно навчитися робити свій внесок у майбутнє держави. За словами всесвітньо відомого кардіохірурга, його власні

трудова та життєвий досвід переконливо доводять: лікар здатен виявляти активну соціальну і громадянську позицію та впливати на ситуацію в країні.

Навіть у країні перехідного типу, з масивом економічних та соціополітичних проблем, можна побудувати таку високотехнологічну клініку, як Інститут серця, зробити пересадку серця, здобути міжнародне визнання. Це можливо, якщо кожен лікар навчиться брати на себе відповідальність за себе, свою родину, життя і здоров'я своїх пацієнтів, суспільство і державу в цілому. Відповідальність медика починається перш за все з поваги до себе, до своєї професії.

Але справжня місія кожного лікаря сьогодні, на думку Б. Тодурова, — бути активним, надавати посильну допомогу військовим і громадянам, які постраждали від АТО, розвивати свої знання і впроваджувати у своїх лікарнях реформи та інновації, не чекаючи розпорядження «згори». «Наше спільне завдання — створити Україні імідж країни, за яку не соромно. Ми разом маємо зробити все, аби нашим дітям і внукам залишилась оброблена і засіяна, а не випалена земля», — наголосив доповідач.

Саме сьогодні, після Майдану та у час війни, в Україні особливо актуальним стало питання: чи є лікарі низькоквартирним обслуговуючим персоналом, чи важливим активом суспільства. За рівнем зарплати і соціальних гарантій — перше. Однак за здатністю бути хранителями етики для відбудови суспільства після кризи — безумовно, друге.

Тому надзвичайно цікавим для України сьогодні є досвід Фінляндії у побудові соціально здорового суспільства.

Ілкка Тайпале, відомий фінський лікар та громадський активіст, екс-парламентар, значив, що фінська держава сьогодні — одна з найбільш передових у світі з рівнем соціальної справедливості. І це попри те, що 70 років тому фіни були настільки бідні, що діти не завжди мали взимку пару чобіт для походу до школи. Секрет досягнення соціального здоров'я

по-фінськи лектор у кількох словах окреслив так: «Ми й досі не маємо надто багато, але ми дали це «достатнє» кожному».

Ваппу Тайпале, екс-міністр охорони здоров'я країни, повідомила, що соціальна система Фінляндії тримається на п'яти китах:

1. Принцип консенсусу. Країна пережила надзвичайно криваву громадянську війну, яка пройшла мало не через кожну фінську родину. І тепер приймаються до впровадження у суспільну практику лише ті рішення, які не подразнюють, а, навпаки, — інтегрують суспільство на основі консенсусу. Зокрема, галузеві об'єднання бізнесу разом із державою та профспілками успішно домовляються, не обмежуючи інтереси жодної зі сторін, а не підкилимно конкурують, як це відбувається в Україні.

2. Соціальний патронат. Кожна вагітна, кожне немовля, кожна літня людина, кожна людина з особливими потребами або психічними відхиленнями — у Фінляндії всі мають регулярне піклування і підтримку на рівні муніципалітетів. Увага держави до кожного члена громади є запорукою довіри громадян до системи, а довіра — основна передумова стабільності суспільного порядку. Не можна кидати напризволяще жодного громадянина, який потребує допомоги спільноти, інакше держава сама собі створить осередки девіацій, нестабільності й загроз.

3. Рівність стартових умов. Вільна освіта для всіх, вільний доступ до кар'єри та винагород, рівність чоловіків і жінок у суспільстві, політиці, бізнесі, доступи до керівних посад — це те, що зробило Фінляндію в рази сильнішою. Чоловіки та жінки у Фінляндії без проблем ділять побутові клопоти, бізнес і посадові обов'язки, догляд за дітьми тощо.

4. Жодної корупції. Якоюсь один із президентів Фінляндії сказав: «Якщо ти пропонуєш держслужбовцю у відражденні тепле пиво і холодний сендвіч — це не корупція, а гуманність; але холодне пиво і теплий біфштекс, запропонований чиновнику — це вже хабар».

5. Громадські організації. За словами фінських лікарів-політиків, у цій країні неможливо зробити публічну або державну кар'єру, не очолюючи 2–3 недержавні громадські організації, і не входячи до складу хоча б 20 таких організацій. Люди об'єднуються навколо спільних проблем, доходючи іноді до деталей і винятків: наприклад, об'єднання тих, хто чує голоси в голові. Тільки разом, а не поодиноці, люди становлять собою реальну силу для змін.

Наостанок хотілося б зауважити, що фінська медицина сприймає людину цілісно (не лише як пацієнта, але і як особистість). Показово, що у Фінляндії ієрархія в медицині — не головне; важливішим є задоволення потреб пацієнта: часом буває, що до про-

позицій інтерна можуть прислухатися не менше, ніж до досвідченого лікаря.

Фінська модель системи охорони здоров'я — один із вірогідних орієнтирів для нашої країни. Однак таку систему неможливо було б побудувати в нездоровому суспільстві без моральних цінностей, громадянського партнерства й етики. Для цього необхідне єднання та взаємоповага. Лише через співпрацю держави, громадянського суспільства та бізнесу можна досягти продуктивних зрушень і сталого розвитку.

Україні необхідний діалог між багатими та бідними, щоб остаточно вирішити, яке суспільство ми будемо, який наш новий соціальний контракт? Чи можливе в нас

солідарне несення витрат у таких важливих для майбутнього питаннях, як охорона здоров'я та освіта? Чи прийнятний в Україні такий інструмент усунення нерівності у доступі до цих стратегічно важливих для нації сфер, як прогресивне оподаткування (більший відсоток податку із заможних громадян)? Адже саме він став одним із секретів, чому фінам вдалося — і тепер їхні багаті верстви називають себе щасливими платниками податків, а бідні — з гордістю за державу користуються доступною медициною та освітою.

Фіни кажуть, що підтримати суспільство на належному рівні дуже просто. Достатньо допомагати науці, мистецтву та бідним людям. Адже найбільшу загрозу здоров'ю суспільства несуть не війни і не природні катаклізми, а люди віком від 17 до 40 років без роботи та без належного місця в соціальній структурі.

Тому кожному громадянину потрібно навчитися брати відповідальність і робити свій внесок у майбутнє держави. Комуś — добре організовану лікарською практикою. Комуś — соціальною відповідальністю свого підрозділу державної влади чи бізнесу. А нам усім — впливовістю громадянського суспільства. Адже лише завдяки співпраці цього трикутника «держава — бізнес — громадянське суспільство» ми залишимо нашим дітям землю, яка вродить майбутнє.

*Олександр Устїнов,
фото Сергія Бека*

Реферативна інформація

Новый биомаркер позволяет оценить риск преждевременной смерти, сердечно-сосудистых заболеваний и тяжелых инфекций

Интеграция большого объема биомолекулярной информации с медицинскими записями и поиск статистически достоверной взаимосвязи между ними позволили ученым сделать очередное открытие в сфере так называемой точной медицины. В исследованиях, начавшихся в 2000-х годах, посвященных уточнению этиологии комплексных заболеваний в человеческом организме, удалось выявить ряд биомаркеров, определение которых может дать полезную медицинскую информацию. Одним из таких является GlycA (serum glycoprotein acetylation) — биомаркер, определяемый с помощью спектроскопии ядерного магнитного резонанса (ЯМР). GlycA представляет собой сигнал, получаемый при ЯМР-спектроскопии, главные источники которого — белки острой фазы (группа белков в сыворотке крови).

Первые исследования по клинической ценности этого маркера опубликованы в 2014 г., однако на данный момент уже известно, что с его помощью можно оценить риск 5-летней смертности и сердечно-сосудистых заболеваний.

Так, первую взаимосвязь выявили K. Fischer и соавторы (2014). В проведенном ими исследовании на выборке из >17 тыс. здоровых добровольцев установлено, что каждое повышение этого показателя на 1 стандартное отклонение от среднего значения в популяции повышает риск смерти на протяжении ближайших 5 лет на 67 и 55% на выборке пациентов из Эстонии и Финляндии соответственно. Во втором исследовании (Akinkuolie A.O. et al., 2014) на выборке из 27 500 женщин выявили, что повышение уровня GlycA связано с ростом риска сердечно-сосудистых заболеваний и смерти от них.

В новом исследовании (Ritchie S.C. et al., 2015), данные которого представлены в журнале «Cell Systems», получены дополнительные доказательства клинической важности изме-

рения GlycA. Ученые проанализировали данные трех кросс-секционных когортных исследований. Этот анализ позволил исследователям определить следующее:

- GlycA повышен у лиц, недавно перенесших фебрильную инфекцию (в среднем на 0,41 стандартного отклонения);
- повышение GlycA прямо связано с повышением уровня провоспалительных цитокинов и циркулирующих лейкоцитов;
- у лиц с уровнем GlycA выше среднего значения в популяции риск смерти от нелокализованных инфекций на протяжении периода наблюдения (в среднем — 13,8 года) повышен в 5,8 раза, а респираторных инфекции — в 1,7 раза.

Таким образом, в целом удалось выяснить, что уровень GlycA является отображением системного воспаления, поскольку напрямую связан с уровнем провоспалительных цитокинов, выработкой лейкоцитов и функционирования нейтрофильных гранулоцитов. При этом повышенные уровни этого показателя у многих индивидов были стабильными на протяжении нескольких лет. У таких лиц намного чаще, чем у других, выявляли инфекционные заболевания, чаще госпитализировали по этой причине и чаще регистрировали смертельные исходы от инфекций. Учитывая полученные данные, ученые констатируют необходимость дальнейшего изучения клинического значения GlycA и разработки дополнительных рекомендаций по скринингу и профилактике заболеваний.

Akinkuolie A.O., Buring J.E., Ridker P.M., Mora S. (2014) A novel protein glycan biomarker and future cardiovascular disease events. *J. Am. Heart Assoc.*, 3: e001221.

Fischer K., Kettunen J., Wurtz P. et al. (2014) Biomarker profiling by nuclear magnetic resonance spectroscopy for the prediction of all-cause mortality: an observational study of 17,345 persons. *PLoS Med.*, 11: e1001606.

Ritchie S.C., Wurtz P., Nath A.P. et al. (2015) The Biomarker GlycA Is Associated with Chronic Inflammation and Predicts Long-Term Risk of Severe Infection. *Cell Systems*, 22 October [Epub. ahead of print].

Виталий Безшейко